

پرونده مالیاتی نداشتند و یا دارای پرونده ناقص بودند و یا دارنده پایانه فوت شده بود، قطع گردید.

۱۶-۱- پرداخت نقدی

۱۶-۱-۱- اسکناس و مسکوک

پول نقد به صورت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص، شناخته‌شده‌ترین ابزار پرداخت است که توسط آن تسویه مبادلات بدون نیاز به هیچ‌گونه نهاد واسطه‌ای انجام می‌پذیرد. با لحاظ کردن ایران‌چک‌های بانک مرکزی در آمار اسکناس و مسکوک منتشر شده، کل مبلغ اسکناس و مسکوک منتشره در سال ۱۳۹۹ به ۸۱۵/۰ هزار میلیارد ریال رسید. رقم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص (با احتساب ایران‌چک بانک مرکزی) با ۲۰/۲ درصد افزایش از ۶۱۱/۴ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۸ به ۷۳۵/۰ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۹ رسید. بر این اساس، نسبت اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) در پایان سال ۱۳۹۹ معادل ۱/۸ درصد بود که نسبت به سال ۱۳۹۸ به میزان ۰/۵ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. سهم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص از نقدینگی در پایان سال ۱۳۹۹ برابر با ۲/۱ درصد بود که نسبت به سال ۱۳۹۸ به میزان ۰/۴ واحد درصد کاهش یافت. همچنین، سهم آن از پول با ۳/۷ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۸ به ۱۰/۶ درصد رسید. مبلغ اسکناس و مسکوک در دست اشخاص به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۸ معادل ۸۷۴۴ هزار ریال بود که نسبت به سال پیش از آن معادل ۱۸/۸ درصد افزایش داشت.

در سال ۱۳۹۹، بانک مرکزی با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین اطلاعاتی، فعالیت‌های خود را در زمینه‌های توسعه و افزایش ایمنی خدمات، تعمیق نظارت، ایجاد شفافیت حداکثری در حوزه پولی و اعتباری و جلوگیری از اقدامات و فعالیت‌های فسادزا و ساماندهی تسهیلات خرد سازمان‌دهی کرد. در همین راستا، ایجاد تغییرات متناسب در سامانه صیاد بر مبنای «قانون اصلاح قانون صدور چک»، الزام ثبت کد شهاب در تراکنش‌های بین‌بانکی، بهبود مستمر کیفیت اطلاعات جمع‌شده در زیرساخت نظام هویت الکترونیکی بانکی (نهاب)، منوط شدن اعطای هرگونه تسهیلات به اشخاص حقیقی/حقوقی به تکمیل اطلاعات درخواستی در سامانه متمرکز الکترونیکی تسهیلات و تعهدات (سمات) از جمله مهم‌ترین اقدامات بانک مرکزی در این حوزه در سال ۱۳۹۹ بود. با توجه به اتمام مهلت دوساله «قانون اصلاح قانون صدور چک» در آذرماه ۱۳۹۹، توسعه سامانه‌های مرتبط و نسخه‌گذاری آنها در ابتدای سال مزبور پایان یافت و همزمان با ارایه مستندات فنی به بانک‌ها، جلسات تخصصی در راستای هماهنگی اجرای موثر و صحیح قانون مذکور برگزار گردید. مهم‌ترین سامانه توسعه‌یافته برای تمهید اجرای قانون، سامانه «صیاد (پیچک)» بود که با همکاری شبکه بانکی از دی‌ماه ۱۳۹۹ و پس از انجام مراحل آزمایشی ثبت، تایید و انتقال چک، آمادگی لازم جهت اجرای قانون «اصلاح قانون صدور چک» کسب شد. همچنین در راستای تکالیف تعیین شده در «قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان»، ارایه خدمت به تعداد قابل توجهی از پایانه‌های فروشگاهی که در سال ۱۳۹۹

جدول ۱۶-۱- اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و نسبت آن به متغیرهای کلان

مبلغ (هزار میلیارد ریال)	درصد تغییر سالانه	سهم از پول (درصد)	سهم از نقدینگی (درصد)	نسبت به تولید ناخالص داخلی (درصد)	مبلغ به ازای هر فرد (هزار ریال)
۱۳۹۸	۱۱/۷	۱۴/۳	۲/۵	۲/۳	۷۳۶۰
۱۳۹۹	۲۰/۲	۱۰/۶	۲/۱	۱/۸	۸۷۴۴

۱۶-۱-۲- سپرده‌های دیداری

میزان سپرده دیداری به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۹ معادل ۷۳۴۵۹ هزار ریال بود که نسبت به سال ۱۳۹۸ به میزان ۶۶/۷ درصد افزایش داشت. با افزایش اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و سپرده‌های دیداری، حجم پول با ۶۱/۷ درصد رشد از ۴۲۷۳/۰ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۸ به ۶۹۰۹/۶ هزار میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۹ رسید.

میزان سپرده‌های دیداری در پایان سال ۱۳۹۹ به ۶۱۷۴/۶ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به سال ۱۳۹۸ به میزان ۶۸/۶ درصد افزایش داشت. نسبت سپرده‌های مزبور به پول، نقدینگی و تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) در سال مورد بررسی به ترتیب ۸۹/۴، ۱۷/۸ و ۱۵/۵ درصد بود.

جدول ۱۶-۲- سپرده‌های دیداری و نسبت آن به متغیرهای کلان

مبلغ (هزار میلیارد ریال)	درصد تغییر سالانه	سهم از پول (درصد)	سهم از نقدینگی (درصد)	نسبت به تولید ناخالص داخلی (درصد)	مبلغ به ازای هر فرد (هزار ریال)
۱۳۹۸	۵۸/۹	۸۵/۷	۱۴/۸	۱۳/۸	۴۴۰۷۶
۱۳۹۹	۶۸/۶	۸۹/۴	۱۷/۸	۱۵/۵	۷۳۴۵۹

۱۶-۲- نظام تصفیه چک

میانگین مبلغ هر مبادله انجام شده از این طریق در سال ۱۳۹۹ معادل ۳۳۵/۶ میلیون ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن (۳۰۰/۸ میلیون ریال) به میزان ۱۱/۶ درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین، تعداد و مبلغ مبادلات انجام شده از طریق انواع چک به ازای هر فرد در سال ۱۳۹۹ به ترتیب ۱/۳ فقره و ۴۳۷/۷ میلیون ریال بود. نسبت مبلغ کل مبادلات انجام شده از طریق انواع چک به تولید ناخالص داخلی (به قیمت جاری) از رقم ۱/۲ در سال ۱۳۹۸ به رقم ۰/۹ در سال ۱۳۹۹ کاهش یافت.

با عملیاتی شدن سامانه چکاوک به عنوان زیرساخت پردازش نظام‌مند الکترونیکی چک و اسناد بانکی از نیمه دوم سال ۱۳۹۳ و جایگزینی تدریجی آن با اتاق پایاپای اسناد بانکی کشور تا پایان خرداد ماه ۱۳۹۴، عملیات پایاپای اسناد بانکی از سال ۱۳۹۵ صرفاً از طریق سامانه مزبور انجام می‌پذیرد. در سال ۱۳۹۹، تعداد ۱۰۹/۶ میلیون فقره انواع چک به مبلغ ۳۶۷۹۲/۱ هزار میلیارد ریال در سامانه چکاوک مبادله شد که نشان‌دهنده افزایش ۸/۰ درصدی تعداد و ۲۰/۵ درصدی مبلغ کل چک‌ها و اسناد بانکی مبادله شده نسبت به سال ۱۳۹۸ بود. بر این اساس،

جدول ۱۶-۳- تعداد و مبلغ مبادلات با انواع چک

درصد تغییر	مبلغ (هزار میلیارد ریال)		درصد تغییر	تعداد (میلیون برگ)	
	۱۳۹۹	۱۳۹۸		۱۳۹۹	۱۳۹۸
۲۰/۵	۳۶۷۹۲/۱	۳۰۵۳۱/۷	۸/۰	۱۰۹/۶	۱۰۱/۵

سامانه چکاوک

۱۶-۳- نظام پرداخت الکترونیکی

صادر شده به ازای هر فرد در پایان سال ۱۳۹۹ به ۴/۳ کارت رسید که نسبت به رقم سال قبل از آن (۴/۰ کارت) معادل ۰/۳ واحد افزایش نشان می‌دهد.

جدول ۱۶-۴- تعداد ابزارها و تجهیزات پرداخت الکترونیکی

درصد تغییر	پایان سال		
	۱۳۹۹	۱۳۹۸	
۷/۲	۳۵۸/۸	۳۳۴/۷	کارت‌بانک‌ها (میلیون)
۱/۷	۶۰/۴	۵۹/۴	خودپردازها (هزار)
۱۰/۱	۷۲۱۹/۹	۶۵۵۶/۸	پایانه‌های فروش (هزار)
-۴/۴	۶۷/۰	۷۰/۱	پایانه‌های شعب (هزار)

در سال ۱۳۹۹، تعداد کارت‌های صادر شده توسط شبکه بانکی کشور با ۷/۲ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۸ به ۳۵۸/۸ میلیون عدد رسید. از این تعداد، معادل ۶۷/۲ درصد (۲۴۱ میلیون عدد) کارت برداشت (کارت بدهی)، ۳۱/۴ درصد (۱۱۳ میلیون عدد) کارت‌های پیش‌پرداخته (خرید/هدیه) و تنها ۱/۴ درصد (۵ میلیون عدد) کارت اعتباری بود. بدین ترتیب، تعداد کارت‌های

جدول ۱۶-۵- ترکیب کارت‌های بانکی صادره توسط شبکه بانکی

تغییر سهم (واحد درصد)	سهم (درصد)		رشد (درصد)	تعداد (میلیون)		
	۱۳۹۹	۱۳۹۸		۱۳۹۹	۱۳۹۸	
-۰/۸	۶۷/۲	۶۸/۱	۶/۰	۲۴۱	۲۲۸	کارت برداشت
۰/۴	۱/۴	۱/۰	۴۹/۰	۵	۳	کارت اعتباری
۰/۴	۳۱/۴	۳۱/۰	۸/۶	۱۱۳	۱۰۴	کارت‌های پیش‌پرداخته

۱۳۹۸ به ترتیب معادل ۴/۲ و ۲۶/۲ درصد افزایش یافت. همچنین، مبلغ تراکنش‌ها در پایانه‌های مزبور نیز در مقایسه با سال قبل به ترتیب معادل ۵۵/۶ و ۵۸/۶ درصد افزایش داشت. در این دوره، تعداد مبادلات انجام‌شده در پایانه‌های شعب معادل ۲۰/۵ درصد کاهش و ارزش مبادلات مزبور ۶/۲ درصد افزایش یافت. همچنین در سال ۱۳۹۹، تعداد و مبلغ مبادلات انجام شده از طریق «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» به ترتیب با ۵۴/۱ و ۱۰۰/۱ درصد افزایش مواجه شد. در سال مورد بررسی، تعداد کل تراکنش‌های انجام شده به ازای هر کارت ۱۲۰/۴ تراکنش بود که نسبت به سال ۱۳۹۸ (۱۰۲/۳ تراکنش)، معادل ۱۷/۷ درصد افزایش داشت. تعداد تراکنش‌های انجام شده به ازای هر یک از دستگاه‌های خودپرداز، پایانه فروش و پایانه شعب طی این سال به ترتیب ۹۴۰۳۷، ۴۱۳۲ و ۴۱۶۱ تراکنش بود. بر این اساس، میانگین مبلغ هر تراکنش انجام شده در خودپردازها، پایانه‌های فروش و پایانه‌های شعب به ترتیب ۴۳۴۹، ۱۵۱۴ و ۷۳۹۷۱ هزار ریال بود.

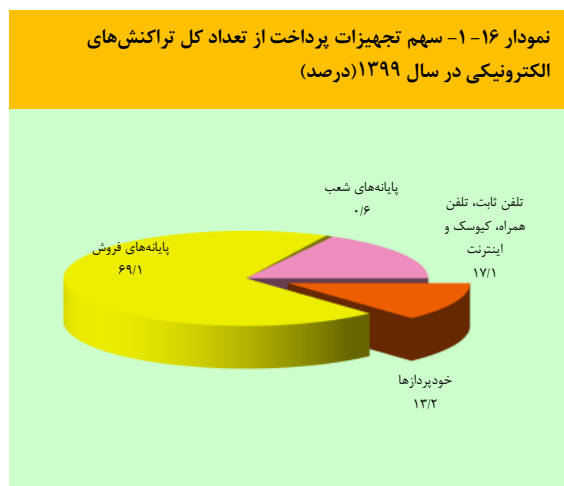
تعداد دستگاه‌های خودپرداز طی سال ۱۳۹۹ با ۱/۷ درصد رشد نسبت به سال قبل از آن به ۶۰۴۵۵ دستگاه رسید. تعداد پایانه‌های شعب نیز که برای دریافت یا انتقال الکترونیکی وجه از طریق کارت در داخل شعب بانک‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، با ۴/۴ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۸ به ۶۷۰۴۵ دستگاه رسید. تعداد پایانه‌های فروش طی این سال رشد ۱۰/۱ درصدی را تجربه کرد و به ۷/۲ میلیون دستگاه رسید. در پایان سال ۱۳۹۹، نسبت تعداد کارت‌های صادره به ازای هر دستگاه خودپرداز، پایانه شعب و پایانه فروش به ترتیب ۵۹۳۵، ۵۳۵۲ و ۵۰ کارت بود.

۱۶-۳-۲- گسترش مبادلات الکترونیکی

در سال ۱۳۹۹، تعداد و مبلغ کل مبادلات انجام شده در پایانه‌های الکترونیکی کشور به ترتیب به ۴۳۱۸۶ میلیون تراکنش و ۱۱۱۴۰۷ هزار میلیارد ریال رسید. تعداد تراکنش‌های انجام شده از طریق خودپردازها و پایانه‌های فروش در سال مزبور نسبت به سال

جدول ۱۶-۶- تعداد و مبلغ تراکنش‌های پایانه‌های الکترونیکی کشور

رشد(درصد)	مبلغ تراکنش‌ها(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد تراکنش‌ها(میلیون)		
	۱۳۹۹	۱۳۹۸		۱۳۹۹	▲ ۱۳۹۸	
۵۵/۶	۲۴۷۲۵	۱۵۸۸۵	۴/۲	۵۶۸۵	۵۴۵۵	خودپرداز
۵۸/۶	۴۵۱۸۴	۲۸۴۹۸	۲۶/۲	۲۹۸۳۶	۲۳۶۳۸	پایانه فروش
۶/۲	۲۰۶۳۸	۱۹۴۳۴	-۲۰/۵	۲۷۹	۳۵۱	پایانه شعب
۱۰۰/۱	۲۰۸۶۰	۱۰۴۲۷	۵۴/۱	۷۳۸۶	۴۷۹۴	تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت
۵۰/۱	۱۱۱۴۰۷	۷۴۲۴۴	۲۶/۱	۴۳۱۸۶	۳۴۲۳۸	کل تراکنش‌ها

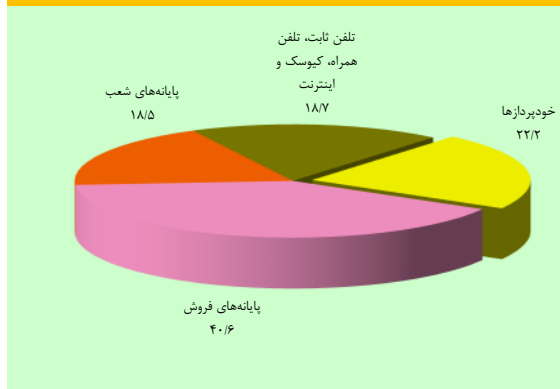

سهم بالایی از تراکنش‌های الکترونیکی در سطح شبکه بانکی کشور، تراکنش‌های بین‌بانکی است که از طریق شبکه مبادلات الکترونیکی بین‌بانکی (شتاب) انجام می‌گیرد. سهم مرکز شتاب از مجموع تعداد و ارزش تراکنش‌های انجام شده در شبکه بانکی طی سال ۱۳۹۹ به ترتیب معادل ۹۳/۲ و ۸۵/۴ درصد بود که نسبت به ارقام مشابه سال ۱۳۹۸ (۹۵/۷ و ۷۶/۳ درصد) اندکی افزایش نشان می‌دهد. تعداد تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب از طریق خودپردازها و پایانه‌های فروش در سال ۱۳۹۹ به ترتیب با ۱۶/۶ و ۲۶/۲ درصد رشد نسبت به پایان سال ۱۳۹۸ به ۴۹۳۶ و ۲۹۸۳۶ میلیون تراکنش رسید. همچنین در این دوره، مبلغ تراکنش‌های بین‌بانکی ابزارهای مورد اشاره به ترتیب با ۹۰/۵ و ۵۸/۶ درصد رشد به

در سال ۱۳۹۹، سهم خودپردازها از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های الکترونیکی انجام شده به ترتیب ۱۳/۲ و ۲۲/۲ درصد و سهم پایانه‌های فروش از تعداد و مبلغ این تراکنش‌ها به ترتیب ۶۹/۱ و ۴۰/۶ درصد بود. در این سال به ترتیب معادل ۲/۸ و ۰/۴ واحد درصد، از سهم تعدادی تراکنش‌های «خودپردازها» و «پایانه‌های شعب» کاسته شد و به ترتیب معادل ۰/۱ و ۳/۱ واحد درصد بر سهم تعدادی تراکنش‌های «پایانه‌های فروش» و «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» افزوده شد. کاهش سهم تعدادی «خودپردازها» و «پایانه‌های شعب» و در مقابل، افزایش سهم تعدادی «پایانه‌های فروش» و ابزارهای «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» از تعداد کل تراکنش‌ها نشان‌دهنده افزایش اقبال عمومی به استفاده از ابزارهای نوین پرداخت در معاملات روزانه افراد است.

در سال مورد بررسی، سهم پایانه‌های شعب از کل تعداد و مبلغ تراکنش‌ها به ترتیب معادل ۰/۶ و ۱۸/۵ درصد بود. پایانه‌های شعب عمدتاً برای نقل و انتقال الکترونیکی وجوه از طریق کارت بانکی در میان حساب‌های مختلف هر بانک و نیز انتقال بین‌بانکی وجوه به کار می‌رود. همچنین، سهم «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های الکترونیکی به ترتیب معادل ۱۷/۱ و ۱۸/۷ درصد بود.

نمودار ۱۶-۲- سهم تجهیزات پرداخت از مبلغ کل تراکنش‌های الکترونیکی در سال ۱۳۹۹ (درصد)

۲۳۸۷۷ و ۴۵۱۸۵ هزار میلیارد ریال رسید. در سال مورد بررسی، پایانه‌های فروش بیشترین سهم از تعداد و مبلغ تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب (به ترتیب ۷۴/۱ و ۴۷/۵ درصد) را به خود اختصاص دادند. تعداد کل تراکنش‌های بین‌بانکی در مرکز شتاب با ۲۲/۹ درصد رشد به ۴۰۲۵۶ میلیون تراکنش و مبلغ این مبادلات نیز با ۶۸/۱ درصد رشد نسبت به سال ۱۳۹۸ به ۹۵۱۷۷ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ رسید.

جدول ۱۶-۷- تعداد و مبلغ تراکنش‌های بین‌بانکی پردازش شده در مرکز شتاب

رشد(درصد)	مبلغ مبادلات(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد تراکنش‌ها(میلیون)		
	۱۳۹۹	۱۳۹۸		۱۳۹۹	۱۳۹۸	
۹۰/۵	۲۳۸۷۷	۱۲۵۳۵	۱۶/۶	۴۹۳۶	۴۲۳۴	خودپردازها
۵۸/۶	۴۵۱۸۵	۲۸۴۹۸	۲۶/۲	۲۹۸۳۶	۲۳۶۳۳	پایانه‌های فروش
۶۷/۶	۲۶۱۱۶	۱۵۵۸۱	۱۱/۹	۵۴۸۴	۴۹۰۱	سایر(تلفن ثابت، تلفن همراه، اینترنت، کیوسک و شعبه)
۶۸/۱	۹۵۱۷۷	۵۶۶۱۴	۲۲/۹	۴۰۲۵۶	۳۲۷۶۸	کل مبادلات شتاب(۱)

۱- ارقام شتاب شامل ارقام سحاب نیز بوده و در آمار کل تراکنش‌های الکترونیکی در شبکه بانکی کشور منظور شده است.

۱۳۹۹ برای انتقال الکترونیکی وجوه بین بانک‌های مختلف از طریق سحاب بود که رشد تعدادی و ارزشی آن نسبت به سال ۱۳۹۸ به ترتیب معادل ۱۶/۵- و ۱/۹ درصد بود. تعداد مبادلات انجام شده با استفاده از «اینترنت و کیوسک» برای انتقال وجه از طریق این سامانه نیز در سال مزبور با ۲۰/۲ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۸ به ۱۸۲۹ میلیون مورد به ارزش ۱۱۱۶۶ هزار میلیارد ریال رسید.

سهم خودپردازها، پایانه‌های شعب و «اینترنت و کیوسک» از تعداد کل تراکنش‌های انجام شده از طریق سحاب به ترتیب ۴۸/۰، ۲/۱ و ۴۹/۹ درصد و سهم آن‌ها از مبلغ کل این تراکنش‌ها به ترتیب ۵۷/۳، ۱۳/۶ و ۲۹/۰ درصد بود. بر اساس روند تعداد و ارزش کل انتقال‌های بین‌بانکی وجوه از طریق سحاب، پیش‌بینی می‌شود با توسعه این خدمت در سطح شبکه بانکی، در آینده استفاده از حواله‌های الکترونیکی گسترش یابد.

۱۶-۴- نظام تصفیه و تسویه الکترونیکی

۱۶-۴-۱- سحاب

یکی از خدمات عمده مرکز شتاب، انتقال آنی وجه از طریق سامانه حواله الکترونیکی بین‌بانکی (سحاب) با استفاده از کارت‌های برداشت بانکی است. در سال ۱۳۹۹، تعداد ۳۶۶۴ میلیون فقره انتقال بین‌بانکی وجه به مبلغ ۳۸۴۴۱ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه سحاب در شبکه بانکی صورت گرفت. در این سال معادل ۱۷۵۷ میلیون مورد انتقال وجه به ارزش ۲۲۰۲۹ هزار میلیارد ریال در شبکه بانکی از طریق خودپرداز بانک‌های متصل به سامانه حواله الکترونیکی بین‌بانکی (سحاب) صورت گرفت، که نسبت به سال ۱۳۹۸ معادل ۲۳/۳ درصد رشد تعدادی و ۱۰۳/۲ درصد رشد ارزشی نشان می‌دهد. همچنین، معادل ۷۷ میلیون تراکنش انجام شده در پایانه‌های شعب بانک‌های کشور به ارزش ۵۲۴۶ هزار میلیارد ریال در سال

جدول ۱۶-۸- تعداد و مبلغ انتقال بین بانکی وجوه از طریق سحاب

رشد (درصد)	مبلغ مبادلات (هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد تراکنشها (میلیون عدد)		
	۱۳۹۹	۱۳۹۸		۱۳۹۹	۱۳۹۸	
۱۰۳/۲	۲۲۰۲۹	۱۰۸۴۴	۲۳/۳	۱۷۵۷	۱۴۲۶	خودپردازها
۱/۹	۵۲۴۶	۵۱۴۹	-۱۶/۵	۷۷	۹۳	پایانه‌های شعب
۶۲/۸	۱۱۱۶۶	۶۸۵۷	۲۰/۲	۱۸۲۹	۱۵۲۲	اینترنت و کیوسک
۶۸/۲	۳۸۴۴۱	۲۲۸۴۹	۲۰/۵	۳۶۶۴	۳۰۴۱	کل مبادلات سحاب

۱۶-۴-۲- ساتنا

مبلغ تسویه نتیجه پایاپای سیستم‌ها نیز به ترتیب با ۲/۱ درصد کاهش و ۵۳/۰ درصد افزایش به ۱۹۷ هزار تراکنش به مبلغ ۱۲۳۱۵۲ هزار میلیارد ریال رسید. همچنین، تعداد و مبلغ مبادلات بانک به بانک به ترتیب با ۵۴/۸ درصد افزایش و ۰/۷ درصد کاهش به ۳۳۶ هزار تراکنش به ارزش ۶۵۴۷۴ هزار میلیارد ریال رسید. سهم عمده تعداد و ارزش تراکنش‌های سامانه ساتنا در سال ۱۳۹۹ مربوط به مبادلات مشتری به مشتری (به ترتیب معادل ۹۹/۰ و ۴۳/۰ درصد) بود.

در سال ۱۳۹۹، تعداد و ارزش کل مبادلات انجام شده در سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا) به عنوان زیرساخت اصلی پرداخت‌های کلان به ترتیب ۶۶/۷ و ۶۱/۳ درصد نسبت به سال ۱۳۹۸ افزایش یافت و به رقم ۵۵/۶ میلیون تراکنش به ارزش ۳۳۰۹۱۰ هزار میلیارد ریال رسید. بر این اساس، تعداد مبادلات مشتری به مشتری با ۶۷/۲ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۵۵/۰ میلیون تراکنش و مبلغ این مبادلات با ۱۴۲/۶ درصد افزایش به ۱۴۲۲۸۵ هزار میلیارد ریال رسید. تعداد و

جدول ۱۶-۹- تعداد و مبلغ مبادلات در سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا)

رشد (درصد)	مبلغ (هزار میلیارد ریال)		رشد (درصد)	تعداد (هزار)		
	۱۳۹۹	۱۳۹۸		۱۳۹۹	۱۳۹۸	
-۰/۷	۶۵۴۷۴	۶۵۹۵۹	۵۴/۸	۳۳۶	۲۱۷	بانک به بانک
۱۴۲/۶	۱۴۲۲۸۵	۵۸۶۴۳	۶۷/۲	۵۵۰۲۸	۳۲۹۰۴	مشتری به مشتری
۵۳/۰	۱۲۳۱۵۲	۸۰۴۹۷	-۲/۱	۱۹۷	۲۰۱	تسویه نتیجه پایاپای سیستم‌ها
۶۱/۳	۳۳۰۹۱۰	۲۰۵۰۹۹	۶۶/۷	۵۵۵۶۰	۳۳۳۲۲	کل مبادلات ساتنا (۱)

۱- این ارقام شامل اسناد پوششی و مبادلات تسویه‌ای بانک مرکزی نمی‌باشد.

۱۶-۴-۳- پایا

موجب شده است تا سامانه پایا در کنار دو سامانه ساتنا و سحاب برای پوشش انواع انتقال وجه الکترونیکی در کشور فعال شود که سامانه‌های ساتنا و پایا برای انتقال‌های حساب به حساب و سامانه سحاب برای انتقال‌های کارت به کارت مورد استفاده قرار می‌گیرند. براساس ارقام موجود، در سال ۱۳۹۹ تعداد ۳۱۲ میلیون مبادله به مبلغ ۱۷۷۷۸ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه پایا در قالب دستور پرداخت واریز مستقیم انجام گرفت که در مقایسه با سال قبل از آن، تعداد این مبادلات با رشد ۴۵/۷ درصدی و ارزش آنها با

سامانه پایاپای الکترونیکی (پایا) به عنوان یکی از زیرساخت‌های مبادلات بین بانکی، دستور پرداخت‌های متعدد را از جانب بانک مبدا دریافت، پردازش و به بانک مقصد ارسال می‌نماید. بر این اساس، پس از استقرار کامل شبکه الکترونیکی پرداخت کاردتی (شاپرک)، انجام تراکنش‌های انتقال وجه به حساب پذیرندگان و فروشندگان کالاها و خدمات از طریق سامانه پایا انجام پذیرفت. همچنین، امکان صدور دستور پرداخت واریز مستقیم از طریق این سامانه

در این سال معادل ۲۱۵۵ میلیون مبادله به ارزش ۷۱۰۵۵ هزار میلیارد ریال از طریق سامانه پایا انجام شد که نسبت به سال ۱۳۹۸ به ترتیب ۱۸/۴ و ۷۰/۷ درصد افزایش داشت.

افزایش ۸۰/۰ درصدی مواجه شد. همچنین، تعداد ۱۸۴۳ میلیون تراکنش به ارزش ۵۳۲۷۶ هزار میلیارد ریال مربوط به تراکنش‌های شاپرک در این سامانه تصفیه شد. به این ترتیب،

جدول شماره ۱۶-۱۰- تعداد و مبلغ تراکنش‌های پایا

رشد(درصد)	مبلغ(هزار میلیارد ریال)		رشد(درصد)	تعداد(میلیون)		
	۱۳۹۹	۱۳۹۸		۱۳۹۹	۱۳۹۸	
۸۰/۰	۱۷۷۷۸	۹۸۷۷	۴۵/۷	۳۱۲	۲۱۴	دستور پرداخت واریز مستقیم
۶۷/۸	۵۳۲۷۶	۳۱۷۴۳	۱۴/۷	۱۸۴۳	۱۶۰۷	شاپرک
۷۰/۷	۷۱۰۵۵	۴۱۶۲۰	۱۸/۴	۲۱۵۵	۱۸۲۱	جمع تراکنش‌های پایا

در سال ۱۳۹۹، سهم مبادلات با انواع چک از ارزش کل مبادلات در این سال با ۵/۷ واحد درصد کاهش به ۱۱/۹ درصد و در مقابل، سهم ارزشی کل مبادلات الکترونیکی با همین میزان افزایش (۵/۷ واحد درصد) نسبت به سال قبل به ۸۸/۱ درصد رسید. در ذیل ابزارهای الکترونیکی، ارزش مبادلات انجام شده از طریق «تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت» در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال قبل معادل ۱۰۰/۱ درصد افزایش یافت که در مقایسه با رشد سایر ابزارهای الکترونیکی دارای بیشترین مقدار بوده است. سهم از ارزش مبادلات انجام شده از این طریق نیز معادل ۰/۸ واحد درصد افزایش یافت. ارزش مبادلات انجام شده از طریق پایانه‌های فروش و خودپردازها به ترتیب با ۵۸/۶ و ۵۵/۶ درصد افزایش و سهم ارزشی این مبادلات نسبت به کل مبادلات به ترتیب با کاهش ۱/۸ و ۱/۱ درصدی مواجه بودند. ارزش مبادلات انجام شده از طریق پایانه‌های شعب نیز ۶/۲ درصد رشد نشان داد، در حالی که سهم ارزشی مبادلات انجام شده از طریق پایانه‌های شعب معادل ۴/۵ درصد کاهش یافت.

در ذیل سامانه‌های الکترونیکی، ارزش تراکنش‌های انجام شده در ساتنا (مشتری به مشتری) ۱۴۲/۶ درصد رشد داشت. سهم ارزشی این تراکنش‌ها از کل مبادلات از ۳۳/۸ درصد در سال ۱۳۹۸ به ۴۶/۲ درصد در سال ۱۳۹۹ افزایش یافت و همانند سال ۱۳۹۸ دارای بالاترین سهم از ارزش کل مبادلات بود.

۱۶-۴-۴- سیما

پس از معرفی و انتشار اوراق بهادار الکترونیکی از طریق سامانه تسویه اوراق بهادار الکترونیکی (تابا) در سال ۱۳۸۹، پیاده‌سازی زیرسامانه یکپارچه مرکزی اوراق بهادار (سیما) به منظور تمام‌الکترونیکی شدن انتشار اوراق بهادار برای عموم مشتریان بررسی و امکان‌سنجی و در سال ۱۳۹۱ عملیاتی شد. بر همین اساس، در سال ۱۳۹۹ معادل ۱۰۶/۳ هزار میلیارد ریال اوراق مشارکت توسط ۱۳ شهرداری کشور (شامل شهرداری‌های کرمانشاه، تبریز، کرج، یزد، تهران، شیراز، اصفهان، مشهد، قم، سمنان، همدان، سنندج و اسلامشهر) در سامانه سیما منتشر شد. انتشار این اوراق با عاملیت بانک‌های سپه، ملی، شهر، تجارت، رفاه کارگران، ملت و صادرات ایران بود.

۱۶-۵- ارزش کل مبادلات

ارزش اسمی کل مبادلات انجام شده از طریق ابزارها و تجهیزات پرداخت در شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۹۹ با ۷۷/۹ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۸ به رقم ۳۰۸۲۶۲ هزار میلیارد ریال رسید. ارزش واقعی این مبادلات با احتساب افزایش شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی نیز ۲۰/۹ درصد افزایش داشت. حجم اسکناس و مسکوک در دست اشخاص و ایران‌چک بانک مرکزی به دلیل گردش بدون محدودیت در معاملات نقدی و نامشخص بودن تعداد دفعات گردش در هر سال، در این محاسبات منظور نشده است.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۹

ارزش مبادلات پایا (دستور پرداخت واریز مستقیم) نیز با ۸۰/۰ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۸، سهمی معادل ۵/۸ درصد از ارزش کل مبادلات انجام شده در شبکه بانکی را به خود اختصاص داد که نسبت به سال قبل تغییر اندکی داشته است.

جدول ۱۶-۱۱- ارزش کل مبادلات از طریق ابزارها و تجهیزات پرداخت در شبکه بانکی کشور

ارزش (هزار میلیارد ریال)	سهم از ارزش کل مبادلات (درصد)		سهم از رشد (درصد)	رشد (درصد)	تغییر در سهم (واحد درصد)	
	۱۳۹۹	۱۳۹۸			۱۳۹۹	۱۳۹۸
انواع چک (۱)	۳۰۵۳۲	۳۶۷۹۲	۲۰/۵	۳/۶	۱۱/۹	-۵/۷
ابزارها و سامانه‌های الکترونیکی	۱۴۲۷۶۴	۲۷۱۴۷۰	۹۰/۲	۷۴/۳	۸۸/۱	۵/۷
ابزارهای الکترونیکی	۷۴۲۴۴	۱۱۱۴۰۷	۵۰/۱	۲۱/۴	۳۶/۱	-۶/۷
خودپردازها	۱۵۸۸۵	۲۴۷۲۵	۵۵/۶	۵/۱	۸/۰	-۱/۱
پایانه‌های فروش	۲۸۴۹۸	۴۵۱۸۴	۵۸/۶	۹/۶	۱۴/۷	-۱/۸
پایانه‌های شعب	۱۹۴۳۴	۲۰۶۳۸	۶/۲	۰/۷	۶/۷	-۴/۵
تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت	۱۰۴۲۷	۲۰۸۶۰	۱۰۰/۱	۶/۰	۶/۸	۰/۸
سامانه‌های الکترونیکی	۶۸۵۲۰	۱۶۰۰۶۳	۱۳۳/۶	۵۲/۸	۳۹/۵	۱۲/۴
ساتنا (مشتری به مشتری)	۵۸۶۴۳	۱۴۲۲۸۵	۱۴۲/۶	۴۸/۳	۳۳/۸	۱۲/۳
پایا (دستور پرداخت واریز مستقیم)	۹۸۷۷	۱۷۷۷۸	۸۰/۰	۴/۶	۵/۸	۰/۱
کل مبادلات (اسمی)	۱۷۳۲۹۵	۳۰۸۲۶۲	۷۷/۹	-	۱۰۰/۰	-
کل مبادلات (واقعی) (۲)	۸۵۲۸۳	۱۰۳۱۳۲	۲۰/۹	-	-	-

۱- این ارقام تنها شامل مبادلات بین بانک‌های مختلف در اتاق پایاپای اسناد بانکی و سامانه چکاوک بوده و شامل ارقام درون‌بانکی نمی‌شود.
۲- برای محاسبه ارقام واقعی از شاخص قیمت مصرف‌کننده (۱۰۰=۱۳۹۵) استفاده شده است.

۱۶-۶- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی

در سال ۱۳۹۹، از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی، بیشترین تعداد تراکنش متعلق به کارت‌های بانکی با ۹۸/۹ درصد بود. مجموع سهم سامانه‌های پایا، ساتنا و انواع چک از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی حدود ۱/۱ درصد و به ترتیب معادل ۰/۷۴، ۰/۱۳ و ۰/۲۶ درصد بود. در این سال از مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی، سامانه ساتنا (مشتری به مشتری) با ۴۶/۳ درصد بیشترین سهم و سامانه پایا با ۵/۸ درصد کمترین سهم را به خود اختصاص دادند. میانگین مبلغ هر تراکنش ساتنا در سال ۱۳۹۹ معادل ۲۵۸۶ میلیون ریال و میانگین مبلغ هر تراکنش پایا معادل ۵۷ میلیون ریال بود. در سال ۱۳۹۹، سهم معاملات کارتی از مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی نسبت به سال ۱۳۹۸ کاهش یافت و به

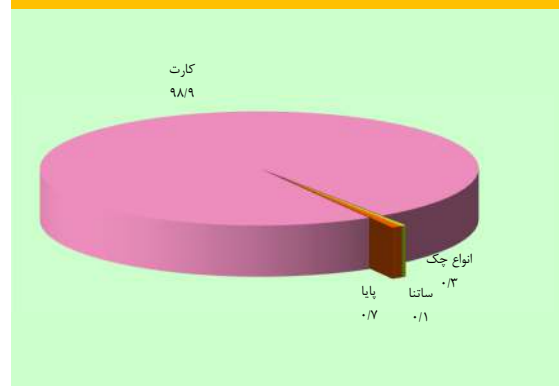
۳۵/۹ درصد با میانگین مبلغ هر تراکنش معادل ۲/۶ میلیون ریال رسید. سهم انواع چک از مبلغ کل مبادلات غیر نقدی برابر با ۱۲/۰ درصد و میانگین مبلغ هر تراکنش از طریق چک برابر با ۳۳۶ میلیون ریال بود. در سال ۱۳۹۹ نیز مانند سال ۱۳۹۸، میانگین مبلغ تراکنش‌های انجام شده توسط چک در مقایسه با میانگین مبلغ تراکنش‌های پایا و کارتی بالا بود. در سال مورد بررسی، در مجموع حدود ۱۲/۲ واحد درصد از سهم مبلغی مبادلات با کارت و انواع چک کاسته شده و به همین میزان بر سهم مبلغی مبادلات انجام شده از طریق سامانه ساتنا (مشتری به مشتری) افزوده شد. سهم مبلغی مبادلات پایا (دستور پرداخت واریز مستقیم) در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸ نیز بدون تغییر بوده است.

نمودار ۱۶-۴- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی از مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی در سال ۱۳۹۹ (درصد)

نمودار ۱۶-۳- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی از تعداد کل تراکنش‌های غیر نقدی در سال ۱۳۹۹ (درصد)

جدول ۱۶-۱۲- سهم ابزارهای پرداخت غیر نقدی از تعداد و مبلغ کل تراکنش‌های غیر نقدی

متوسط مبلغ هر تراکنش (هزار ریال)		سهم از مبلغ (درصد)		سهم از تعداد (درصد)		
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۸	
۲۶۴۱	۲۲۵۵	۳۵/۹	۴۲/۳	۹۸/۹	۹۸/۹	کارت (۱)
۳۳۵۵۹۱	۳۰۰۷۶۴	۱۲/۰	۱۷/۸	۰/۳	۰/۳	انواع چک (۲)
۲۵۸۵۶۸۸	۱۷۸۲۲۶۲	۴۶/۳	۳۴/۲	۰/۱	۰/۱	ساتنا (مشتری به مشتری)
۵۶۹۳۳	۴۶۰۷۷	۵/۸	۵/۸	۰/۷	۰/۷	پایا (دستور پرداخت واریز مستقیم)
۷۲۷۳	۵۲۷۳	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	مجموع تراکنش‌های غیر نقدی

۱- شامل تراکنش‌های مربوط به پایانه‌های فروش، شعب، تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک، اینترنت و خودپرداز (به غیر از برداشت وجه نقد) است.
 ۲- تنها مربوط به چک‌های عادی تحویلی به اتاق پایاپای اسناد بانکی و سامانه چکاوک بوده و شامل اسناد درون‌بانکی نمی‌شود.